

Ángela Espinosa Ruiz

незалежны даследчык / independent researcher

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5434-8403>

e-mail: angeespi@ucm.es

Літаратурна-міфалагічныя партрэты: героі і архетыпы ў народных і мастацкіх паданнях Беларусі ды Іспаніі

*Literary and Mythological Portraits: Characters and Archetypes in Popular and Original
Legends of Belarus and Spain*

*Portrety literackie i mitologiczne: bohaterowie i archetypy w podaniach ludowych i
autorskich na Białorusi i w Hiszpanii*

Як у любым іншым пражэічным жанры, дзейныя героі займаюць адметнае месца ў структуры падання: з пункту гледжання нарацыі менавіта героі спрыяюць развіццю сюжэта; на сімвалічным узроўні, з іншага боку, героі і архетыпныя вобразы могуць перадаваць іншыя, глыбейшыя значэнні, закладзеныя аўтарам.

Паводле класіфікацыі вядомага іспанскага гісторыка, антраполога, мовазнаўцы і фалькларыста Хуліа Кара Барохі, паданні дзеляцца на дзве групы ў залежнасці ад натуры іх галоўных герояў:

- паданні пра слаўных герояў, рэальных або фікцыйных, з гістарычным значэннем,
- паданні пра герояў без гістарычнага значэння, або паданні характару [Caro Baroja 1991: 165–170].

Паданні пра слаўных герояў, часта звязаныя з нацыянальнай або патрыятычнай тэматыкай, з'яўляюцца больш ці менш упарадкаванымі апавяданнямі пра жыццёвы шлях значных гістарычных постацяў кожнага краю. Гэтыя біяграфіі могуць быць як рэальныя, так і стылізаваныя або выдуманыя. У такіх паданнях адлюстраваны характар канкрэтных асоб.

У часы Сярэднявечча вялікае значэнне ў літаратуры набывае агіяграфічны жанр. На думку даследчыцы сярэднявечнай гісторыі Анхелэс Гарсія дэ ля Барбол'я, “агіяграфічная літаратура, як мы яе разумеем, – гэта такая літаратура, суб'ектам і аб'ектам якое становяцца святыя, незалежна ад жанру – паэтычнага ці пражэічнага – і ад выкарыстання – літургічнага або прыватнага, – для якога яна прызначаная” [García de la Borbolla 2002: 78]. Менавіта шанаванне святых, пасрэднакаў

між звычайнымі людзьмі і Богам, спрыяе таму, каб да іх біяграфій дадаваліся легендарныя рысы. Не дзіўна, такім чынам, што існуюць і агіяграфічныя творы народнага паходжання. Да прыкладу, *La vida del bienaventurado San Amaro* (*Жыццё блажэннага святога Амара, з невядомай датай напісання*),

апавяданне, якое, можа быць, калісьці было кароткім *exemplum* або народным паданнем, як і дагэтуль у пэўных рэгіёнах Галісіі, але прайшло эвалюцыйны працэс дзякуючы творчай працы індывідуальных аўтараў [Vega 1987: 13].

Трэба заўважыць, што народная і мастацкая літаратуры не аддзеленыя непераадольнаю мяжой, а наадварот: пераход з першай да другой часта з’яўляецца пастаянным працэсам ператварэнняў і інтэрпрэтацый канкрэтных твораў. Натуральна, гэтая тэндэнцыя больш відавочная ў тых выпадках, калі паданні маюць сваю аснову ў жыцці рэальных гістарычных герояў, чые біяграфіі адасабляюцца паступова ад рэчаіснасці дзякуючы народным пераацэнкам (а пазней – аўтарскім) і ператвараюцца ў народныя і літаратурныя паданні.

Гэтыя працэсы, вядома, здараюцца не толькі ў агіяграфіі. Біяграфіі многіх гістарычных постацяў значна змяніліся, калі суайчыннікі ператварылі іх у паданні. Напрыклад, лэдзі Годзіва

ніколі не ездзіла праз Ковентры вярхом <...>, паданне драматызуе табу, якое асацыюецца з *voyeurismo*, <...> шануе характэрнае Годзівы і візуальную асалоду, але імкнецца захоўваць прыстойнасць. Самаахвяра Годзівы з’яўляецца апраўданнем яе скандальных паводзінаў [Donoghue 2008: 1–2].

Брытанская шляхцянка, паданне пра якую было створанае пасля ейнае смерці, “была вялікая лэдзі, якая кіравала Ковентры на ўласных правах, жонкай уплывовага Леафрыка, эрла Мерсіі” [Ellis Davidson 1969: 107]. Аднак, дзякуючы папулярызацыі народна-літаратурнай версіі яе біяграфіі (перш за ўсё, праз фальклор, а потым ужо ў літаратуры і кінамаатографе), вобраз, які застаўся ў калектыўнай памяці, – голая жанчына, якая едзе вярхом па пустых вуліцах Ковентры.

Многія гістарычныя постаці іншых эпох сталі аб’ектам працэсу ператварэння ў паданні. Вобразы тых людзей, якія паўплывалі не толькі на сваю нацыянальную гісторыю, але і на развіццё сусветнай гісторыі, складаюцца з розных інтэрпрэтацый у залежнасці ад успрыняцця іх дзейнасці ў краінах і рэгіёнах, дзе ствараюцца новыя паданні пра іх. На думку Х. Кара Бароха, вельмі паказальны выпадак Напалеона, якога

з самага пачатку XIX стагоддзя некаторыя паказвалі як надзвычайнага чалавека, і з ім асацыяваліся пэўныя рысы, якія можна лічыць амаль легендарнымі ў творах гістарычнага характару, напрыклад, Адольфа Цьера. Аднак <...> можна сустрэць выпадкі, якія паказваюць яго з зусім адрознага боку <...>. [У рамане] *Вайна і мір* Талстога сустракаецца герой <...>, які становіцца камічным ідыётам, пазбаўленым чалавечай годнасці і маральнасці. Аднак яго супернік у дадзеным творы <...> генерал Кутузаў, прадстаўлены <...> увасабленнем інтуіцыі, рускай душы і калектыў-

най жыццёвай сілай, якая кантрастуе з перабольшаным драматызмам Напалеона [Саго Вагоја, 1990].

У адрозненне ад расейскіх літаратараў, польскія рамантыкі падаюць у сваіх творах надзвычай пазітыўны вобраз Напалеона I Банапарта: “Паданне пра французскага капрала, нягледзячы на змены і розныя падыходы – канстытуцыйнае і абавязковае для польскай культуры. Напалеон быў створаны па меры народных надзей і амбіцый польскага рамантызму” [Krawczyk 2016: 86]. Гэтак Напалеон Банапарт стаў першараднай постаццю, напалову гістарычнай, напалову фікцыйнай, для польскай нацыянальнай ідэі, бо ўтварэнне ім Герцагства Варшаўскага вярнула польскаму народу надзею на вяртанне незалежнасці польскай дзяржавы.

Мы пагаджаемся з гіпотэзай, што польскамоўны беларускі празаік Ян Баршчэўскі стварыў алегарычны вобраз расейскае царыцы Кацярыны II у сваёй кнізе *Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях*. У ягонай інтэрпрэтацыі царыца ператварылася ў адмоўную літаратурную герайню згодна з гістарычным успрыманнем рэальнай гістарычнай постаці з пункту гледжання рэчыпаспалітаўскага патрыятызму. У *Шляхціцы Завальні* нібыта не выводзяцца на сцэну гістарычныя постаці (гэта значыць, няма паэтызаваных версій біяграфій гістарычных постацяў – ані рэальных, ані выдуманых), аднак варта прыгледзецца да восьмага апавядання, якое называецца *Biała Sroka (Белая Сарока)*. На думку Міколы Хаўстовіча,

апавяданне *Белая Сарока* можна разглядаць як спецыфічнае мастацкае ўвасабленне падзей у Беларусі напачатку 70-х гг. XVIII ст. Прычым асноўным персанажам з’яўляецца адзін з ініцыятараў падзелаў – Кацярына II, а таксама ўплывовыя беларускія магнаты, што спрыялі расійскай царыцы ў ажыццяўленні ейных планаў [Хаўстовіч 2003: 159].

Калі Белая Сарока, з якой асацыююцца чорная магія і сацыяльныя маніпуляцыі, сапраўды з’яўляецца alter ego Кацярыны II, дык гэта значыць, што аўтар паставіў перад сабой мэту данесці чытачам гістарычныя падзеі, якія адбываліся ў Беларусі, і выкарыстаў літаратурна-народную форму падання дзеля таго, каб абысці пецябургскую цэнзуру.

Паданні пра рэальныя і фікцыйныя гістарычныя постаці складаюць шырокую творчую глебу як для народнай, так і для мастацкай літаратуры. Далёкае мінулае тлумачыцца з дапамогай напалову выдуманых, напалову гістарычных постацяў, а рэальныя гістарычныя постаці ператвараліся, у сваю чаргу, у частку папулярнай культуры, што спрыяла іх пераацэнцы, стварэнню паданняў на аснове іх рэальных біяграфій, а таксама розным інтэрпрэтацыям (больш ці менш блізкім да рэчаіснасці) герояў і іх дзеяў з боку розных народаў. Ператварэнне гістарычных постацяў у літаратурных або фантастычных герояў таксама дае магчымасць абыходзіць перашкоды цэнзуры, адносна вольна

ствараць мастацкія творы на гістарычныя, сацыяльныя і палітычныя тэмы, як гэта зрабіў Я. Баршчэўскі, ствараючы вобраз Кацярыны II.

Не кожны герой, чья біяграфія ператвараецца ў народнае або літаратурнае (мастацкае) паданне, з'яўляецца ўплывовай асобай у развіцці сусветнай гісторыі, ці нават гісторыі сваёй радзімы або рэгіёну. Існуюць многія выпадкі, калі паданні ўзнікаюць на аснове біяграфій звычайных людзей, якія могуць быць ананімнымі або вядомымі толькі ў блізкім ім асяроддзі (напрыклад, у асобна ўзятай вёсцы). Гэтыя персанажы набываюць легендарныя рысы праз народную або мастацкую інтэрпрэтацыю іх жыцця і дзеяў.

Такім замацаваўся, да прыкладу, вобраз бандыта ў народнай літаратуры Андалусіі:

такі персанаж часта акружаны таямнічасцю і легендарнасцю, нават набліжаецца часам да міфалогіі. Вобраз бандыта праходзіў праз змены згодна з эпохамі, аднак прынамсі з XVI стагоддзя ён складзены з розных стэрэатыпаў, сярод якіх найважнейшыя – клішэ пра справядлівага і шчодрага героя [Rodríguez Martín y López de Abiada 2006: 181].

Такія стэрэатыпы становяцца мадэлямі для стварэння паданняў пра бандытаў, якія могуць быць больш ці менш блізкімі да сапраўдных біяграфій герояў. Добрым прыкладам гэтай з'явы – паэма *Romance de El Pernales* (дакладная дата напісання невядомая), пра жыццё бандыта Франсіска Рыёса, які нарадзіўся ў Эстэпе (Севілія). Нягледзячы на тое, што бандыт здзейсніў жаклівыя злачынствы на пачатку XX стагоддзя, аўтар паэмы ўхвальна піша пра тое, як ён абараняў сялян і змагаўся з багатымі панамі Севіліі. З аднаго боку, гісторыя пацвярджае, што

першае злачынства, учыненае бандытам і яго саўдзельнікамі – сапраўднае дэклараванне прыныпаў: яны абрабавалі сялянскі дом у Касале, і вырашылі, што ім гэтых грошай мала. Тады звязалі гаспадара і шматразова гвалцілі яго жонку. Пасля гэтага першага злачынства бандыты працягвалі здзяйсняць падобнае... Эль Перналес стараўся здабываць сімпатыю мясцовых сялян, <...> імкнуўся не шкодзіць ім занадта, <...> да таго ж часам даваў якія грошы або цыгарэты самым бедным <...>. Дзіўна, што гэты прости жэст <...> прынес яму славу абаронцы правоў ніжэйшых класаў, статус міфу сярод сялянскага насельніцтва, быццам ён – Робін Гуд XX стагоддзя [Pérez Köhler 2006: 208].

У паэме *Romance de El Pernales*, аднак, пераважаюць хвалебны тон і далёкія ад рэчаіснасці станоўчыя рысы, якія аўтар прыпісвае свайму герою. Мы заўважылі ў творы сітуацыі, падобныя да наступнай, калі бандыт абрабаваў гаспадара вялікага сялянскага дома, каб выратаваць жанчыну ад голаду:

Ён спыніў каня каля карчмы,
і заўважыў, што там шпацыруе пан Рафаэль; Франсіска Рыёс
свой пісталет і сказаў: дайце мне пяцьсот песет
або я вас застрэлю.
Пан Рафаэль спалохаўся і імгненна даў яму грошы,

тыя ж самыя песеты, якія бандыт да світаньня
аддаў старой жанчыне, каб выратаваць з цяжкай сітуацыі¹.

Гэтаксама, як у выпадку гістарычных постацяў, характар і дзеі гэтага бандыта цалкам пераацаніліся ў народнай літаратурнай творчасці.

Часта сустракаюцца ў народнай літаратуры і паданні пра чараўніц і вядзьмарак: звычайна яны паказаныя як старыя жанчыны з пэўнымі ведамі ў галіне народнай медыцыны, дык з гэтае прычыны шмат хто верыць, што такія кабеты валодаюць магіяй, прынамсі – чорнай магіяй.

Вядзьмаркі, як мы вызначылі ў папярэдніх даследаваннях [Espínosa Ruiz 2019: 118–124], прысутнічаюць як у прозе Г.А. Бэкера, так і ў творах Я. Баршчэўскага. У выпадку іспанскага рамантыка важным з’яўляецца вобраз цёткі Каскі, чья біяграфія падаецца ў рамане *3 маёй клеткі* як народнае паданне. Наратар, зацікаўлены народнымі прымхамі і забабонамі ў рэгіёне Трасмоса, скептычна выказваецца пра выпадак цёткі Каскі, быццам гэта простае забойства, без звышнатуральных фактараў: “Можа быць, вы чыталі ў газетах Сарагосы апавяданне пра злачынства, якое было ўчыненае ў адной з вёсчак гэтага рэгіёну. Гэта было забойства беднае старое, якую суседзі абвінавачвалі ў вядзьмарстве” [Béscquer 2018: 231]. Відавочна, што наратар не падзяляе народнае веры. Для стварэння народнага кантэксту гэтага літаратурнага падання аўтар выкарыстоўвае вобраз пастуха, які папярэджвае наратара аб тым, што гісторыя пра цётку Каску адбылася ў рэчаіснасці. Пастух апісвае сваю нядаўнюю сустрэчу з прывідам вядзьмаркі:

Я стаяў у адлегласці двухсот крокаў адсюль, на гэтай самай дарозе. Была прыкладна тая ж гадзіна, як і цяпер, а мне падалося, што пачуў далёкія крыкі, плач, праклёны... я ўбачыў яе – высокую, худую, апранутую, як жабрачка. Яна была падобнай да шкілета, які вырываўся з магілы, яшчэ з саванам на плячах. Такая жудасная старая была – я адразу пазнаў *цётку Каску*. *Цётка Каска* была вядомая ў нас у рэгіёне, і як толькі я ўбачыў яе брудныя, белаватыя валасы, якія круціліся ля твару, як змеі, дзіўны кшталт яе цела, згорбленую спіну і дэфармаваныя рукі, вуглавя і цёмныя, якія маляваліся на агнявым даляглядзе, – я пазнаў вядзьмарку з Трасмоса [Béscquer 2018: 235].

Хоць яе вобраз нашмат менш страшны, суседзі вясковай карчмаркі Праксэды, адной з галоўных гераінь пятага апавядання *Шляхіца Завальні...*, якое называецца *Радзімы знак на вуснах*, таксама падазраюць яе ва ўжыванні чорнай магіі. Я. Баршчэўскі, які ведаў і выкарыстоўваў у сваёй творчасці беларускі фальклор, нават апісвае ў гэтым апавяданні некаторыя тэхнікі вядзьмарства:

Суседзі мелі падазрэнне, што Праксэда забірае малако ад кароў з ваколічных вёсак, бо сама мела вельмі мала жывёлы, але прадавала масла і сыры ў горадзе. І вось па ўсёй ваколіцы разыходзіліся чуткі, нібыта яна апоўначы вешала белы ручнік на сцяне, падстаўляла ядро і з двух

¹ Тэкст паэмы перакладзены аўтаркай артыкула паводле: [Rodríguez Gómez 2016].

канцоў яго даіла. Малако з гэтага ручніка лілося ў посуд, і яна хутка на-паўняла ўсе гладышы сырадом [Баршчэўскі 2012: 449].

Менавіта падобныя апісанні другарадных герояў надаюць апа-вяданням народныя, фальклорныя рысы.

Апроч бандытаў і вядзьмарак, як вядома, існуюць многія іншыя “тыповыя” героі, якія выконваюць у народнай літаратуры канкрэтныя функцыі. Варта згадаць, да прыкладу, герояў-іншаверцаў (рэлігія якіх была адрознай ад хрысціянства). Асабліва цікавыя вобразы габрэяў, якія ў традыцыі многіх еўрапейскіх краінаў падаюцца скупымі ліхвя-рамі, а таксама моцна рэлігійнымі людзьмі:

Магчыма, найболей значнымі рысамі антысемітызму былі яго ўнівер-сальнасць і працягласць у часе, такім чынам, што з’ява прысутнічае ў са-мых розных геагістарычных кантэкстах усіх эпох. Хоць ёсць некалькі магчымых прычын, якія маглі спрыяць агульнай нелюбові да габрэй-скага насельніцтва ў Сярэднявеччы, самая важная, напэўна, апроч рэлі-гійных адрозненняў, – рашучае жаданне габрэяў захоўваць уласную ідэн-тычнасць у рамках грамадства, у якім яны жылі [Cantera Montenegro 1998: 14].

У сярэднявечнай Іспаніі вобраз габрэя складваецца “з улікам шэ-рагу стэрэатыпаў, якія ўключаюць асаблівае знешнасці (доўгія крывы нос), пэўныя паводзіны (сарданічная ўхмылка, злы погляд) і ганебныя віды прафесійнай дзейнасці (а канкрэтна – ліхварства)” [Cantera Montenegro 1998: 16].

Габрэй з’яўляецца частым героем і ў беларускай народнай творчасці:

У якасці адмоўных персанажаў народных казак і апавяданняў высту-паюць таксама габрэі, якія здаўна насялялі беларускія гарады і мястэчкі. Габрэй (жыд) становіцца ўвасабленнем як хітрасці, так і празмернай дурноты, але заўсёды ён сквапны, хцівы, імкнецца нажыцца за кошт іншых [Брусевіч 2010: 266].

Вобраз героя-габрэя прысутны таксама ў мастацкай літаратуры еўрапейскага рамантызму. Гэтак,

архетып габрэя ў беларускай літаратуры не быў такім станоўчым, як пат-рыятычны карчмар Адама Міцкевіча Янкель (у паэме *Пан Тадэвуш*), але і не быў такім адмоўным, як габрэй-пасярэднік украінскіх казацкіх хро-нік <...>. Рабілася карыкатура багатага прадаўца алкаголю, маніпулятыў-нага і скупага чалавека. Габрэй быў часта біты брутальным казаком або быў забіты і забраны Д’яблам <...> Герой-габрэй, які прысутнічае ў *Каме-дыі* Каятана Марашэўскага (1787), таксама адносіцца да катэгорыі нявет-лівых прадаўцоў алкаголю і ліхвяроў, але ператвараецца ў часовага па-мочніка селяніна ў імкненні падмануць д’ябла, які сімвалізуе пана, поль-скага гаспадара [Dekel-Chen et al. 2010: 168].

Г.А. Бэкер вяртае сярэднявечны архетып габрэя ў сваім паданні *La Rosa de Pasión (Ружа Жарсці)*. Бацька галоўнай герані, маладой Сары, апісаны наступнымі словамі: “Даніэль вечна ўсміхаўся дзіўнай, неапі-

сальнай усмешкай. Яго тонкія, запалыя вусны доўжыліся пад ценем велізарнага носа, крывога, як арліны дзюб” [Bécquer 2010: 54]. Разам з вобразам габрэя вяртаюцца і стэрэатыпы пра яго знешнасць і таямнічы характар.

Галоўныя героі такіх паданняў – звычайныя людзі, без гістарычнай вагі, якія могуць быць і рэальнымі, і фікцыйнымі, і чые асаблівыя рысы могуць спрыяць развіццю нарацыі. Гэтых герояў можна падзяліць на групы або тыпы – такім чынам ствараюцца архетыпы (бандыт, вясковая вядзьмарка, габрэй). Разам з народнымі інтэрпрэтацыямі гістарычных постацяў, яны складаюць своеасаблівую сістэму дзейных элементаў нарацыі, якія працягваюць уплываць на мастацкую літаратуру да нашых дзён.

З гэтых прычын мы мяркуем, што сістэматызацыя, аналіз і параўнанне архетыпных і гістарычных народна-літаратурных герояў – істотная праблема для еўрапейскага і сусветнага літаратуразнаўства, і спадзяёмся, што наш артыкул дасць пачатак шэрагу іншых даследаванняў на гэтую тэму.

Бібліяграфія

- Bécquer Gustavo Adolfo. 2010. *Leyendas*. Ed. Francisco López Estrada y Mª Teresa López García-Berdoy. Madrid: Austral.
- Bécquer Gustavo Adolfo. 2018. *Desde mi celda*. Ed. Jesús Rubio Jiménez. Madrid: Cátedra, Letras Hispánicas.
- Brusevič Anatol. 2010. *Іншаземцы вачамі беларусаў: фальклорныя вобразы і іх рамантычнае інтэрпрэтацыя*. У: *Народы, культуры і сацыяльныя працэсы на пограніч’е: матэрыялы Міжнароднага навукова-практ. канф., Гродно, 22–23 люта 2010 г.* Гродно: ГрГУ [Brusevič Anatol. 2010. *Іншаземцы вачамі беларусаў: фальклорныя вобразы і іх рамантычная інтэрпрэтацыя*. У: *Народы, культуры і сацыяльныя працэсы на пограніч’е: матэрыялы Міжнароднага навукова-практ. канф., Гродно, 22–23 люта 2010 г.* Гродно: ГрГУ].
- Cantera Montenegro Enrique. 1998. *La imagen del judío en la España medieval*. “Espacio, tiempo y forma”. Serie III, Historia medieval (11).
- Caro Baroja Julio. 1990. *Localización, personificación y personalización de las leyendas*, [online]: https://www.ugr.es/~pwlac/G07_01Julio_Caro_Baroja.html [dostęp: 20.01.2019].
- Caro Baroja Julio. 1991. *De los arquetipos y leyendas*. Madrid: Ediciones Istmo.
- Dekel-Chen Jonathan, et al., eds. 2010. *Anti-Jewish violence: rethinking the pogrom in East European history*. Bloomington: Indiana University Press.
- Donoghue Daniel. 2008. *Lady Godiva: a literary history of the legend*. Hoboken: John Wiley & Sons.
- Ellis Davidson Hilda Roderick. 1969. *The Legend of Lady Godiva*. “Folklore”, 80, 2: 107–121.
- Èspinosa Ruíz Anhela. 2019. *Žanočaâ magiâ ŭ proze Āna Barščëŭskaga i Gustava Adol’fa Bekera: ad Praksëdy da Beatrys*. “Polyma” № 12: 118–124 [Эспіноза Руіз Ангела. 2019. *Жаночая магія ў прозе Яна Баршчэўскага і Густава Адольфа Бекера: ад Праксэды да Беатрыс*. “Полымя” № 12: 118–124].
- García de la Borbolla Ángeles. 2002. “La leyenda hagiográfica medieval: ¿una especial biografía?”. *Memoria y Civilización*, 5: 77–99.
- Haŭstovič Mikola. 2003. *Mastacki metad Āna Barščëŭskaga*. Minsk: BDU [Хаўстовіч Мікола. 2003. *Мастацкі метада Яна Баршчэўскага*. Мінск: БДУ].

- Krawczyk Arkadiusz. 2016. *Gdy materia zostaje ożywiona...: Napoleon w recepcji Teofila Lenartowicza: studium romantycznej siły imaginacji*. „Zeszyty Naukowe Towarzystwa Doktorantów Uniwersytetu Jagiellońskiego. Nauki Humanistyczne”, 13, 2: 85–100.
- Pérez Köhler Alejandro. 2006. *Consideraciones jurídicas sobre el “Romance de El Pernal”*. “Anuario de la Facultad de Derecho”: 206–228.
- Rodríguez Gómez Enrique. 2016. *Canciones entre líneas*. Sevilla: Caligrama.
- Rodríguez Martín José Antonio y José Manuel López de Abiada. 2006. *Calas en el fenómeno del bandolerismo andaluz desde la literatura y la historiografía. Bibliografía reciente*. “Iberoamericana” № 6: 181–192.
- Vega Carlos Alberto. 1987. *Hagiografía y literatura. La vida de San Amaro*. Madrid: El Crotalón.

ABSTRACT: Our article explores the general features of folk and literary legends in which the characters perform the main formal, narrative and symbolic functions. We divided said characters into two groups according to the classification of J. Caro Baroja: on the one hand, we considered examples when real or fictional historical characters appear (Lady Godiva, Napoleon Bonaparte); on the other hand, we took into account some archetypes of characters of no historical significance (bandit, witch, Jew). Based on these examples, we began a comparative study of this type of legends in Spanish and Belarusian literature, both in folk prose and in authorial fiction, which is reflected in the works of Jan Barščeŭski and Gustavo Adolfo Bécquer.

KEYWORDS: legend, popular literature, romanticism, historical figures, archetypes, Jan Barščeŭski, Gustavo Adolfo Bécquer.

STRESZCZENIE: W artykule przeanalizowano ogólne cechy podań ludowych i literackich, w których bohaterowie pełnią główne funkcje formalne, narracyjne i symboliczne. Postacie podzielono na dwie grupy zgodnie z klasyfikacją J. Caro Baroja: z jednej strony rozważono przykłady, gdy w podaniach pojawiają się prawdziwe postacie historyczne (Lady Godiva, Napoleon Bonaparte); z drugiej strony wzięto pod uwagę archetypy bohaterów bez znaczenia historycznego (rozbójnik, czarownica, Żyd). Na podstawie tych przykładów rozpoczęto analizę porównawczą tego rodzaju podań w literaturze hiszpańskiej i białoruskiej, zarówno w prozie ludowej, jak i w literaturze pięknej, odzwierciedlonej w utworach Jana Barszczewskiego i Gustava Adolfa Bécquera.

SŁOWA KLUCZOWE: podanie, literatura ludowa, romantyzm, postacie historyczne, archetypy, Jan Barszczewski, Gustavo Adolfo Bécquer.

РЭЗЮМЭ: У артыкуле даследуюцца агульныя рысы паданняў у народнай і мастацкай літаратурах, у якіх дзейныя героі выконваюць галоўныя фармальныя, нарратыўныя і сімвалічныя функцыі. Мы падзялілі герояў на дзве групы паводле класіфікацыі Х. Кара Барохі: з аднаго боку мы разгледзелі прыклады, у якіх рэальныя гістарычныя постаці з’яўляюцца ў паданнях (ледзі Годзіва, Напалеон Банапарт); з іншага ж боку, мы прынялі на ўвагу архетыпы герояў без гістарычнага значэння (бандыт, вядзьмарка, габрэў). На аснове пералічаных прыкладаў мы далі пачатак параўнальнаму аналізу гэтага тыпу паданняў у іспанскай і беларускай літаратурах, як у народнай прозе, так і ў мастацкай, адлюстраванай у творчасці Яна Баршчэўскага і Густава Адольфа Бэкера.

КЛЮЧАВЫЯ СЛОВЫ: паданне, народная літаратура, рамантызм, гістарычныя постаці, архетыпы, Ян Баршчэўскі, Густава Адольфа Бэкер.